

Vart tog Hellströms farbror Fredrick vägen?

En gåta får svar

GUSTAF HELLSTRÖM-SÄLLSKAPET

Medlemsblad nr 31. Årgång 16
Våren 2016

ISSN 1653-0268

Innehåll

Om detta nummer av medlemsbladet	2
Ordföranden har ordet	3
Kallelse till årsmötet	4
Notiser kring Hellströms farbror Fredrick och dennes familj	
• Inledning (Lennart Leopold)	5
• Gustafs farbror Fredrick och dennes familj (Eric Bertili)	6
• Avslutande funderingar (Lennart Leopold)	18
Gustaf Hellström-sällskapets verksamhetsberättelse för år 2015	27
Dagordning för årsmötet	30
Hellström-Nytt...	31
Sponsorer samt faktaruta om Gustaf Hellström-sällskapet	32

Om detta nummer av medlemsbladet

Medlemsbladet inleds traditionsenligt med Disas ordförandesida, som direkt följs av kallelsen till årsmötet i april. Mot slutet av häftet, men före ”Hellström-nytt”, finns styrelsens verksamhetsberättelse för 2015 samt dagordning för årsmötet. Tag alltså gärna med häftet till årsmötet!

Medlemsbladets huvudinnehåll ägnas denna gång svaret på en gåta som lyftes fram första gången i Bengt Tomsons avhandling från 1961. Enligt kyrkböckerna flyttade Gustaf Hellströms farbror Fredrick som 23-åring till Stockholm. Men där kom han av någon anledning aldrig att skriva sig – vart tog han då vägen?

En dag kom ett mail från Eric Bertili i Stockholm, vilken undertecknad därefter i ett par olika omgångar har mailväxlat med. Det visar sig att Eric Bertilis morfar Eric Hellström var en jämnårig kusin till Gustaf Hellström. Och denne kusin var i sin tur son till – just det – den förmodat försvunne Fredrick Hellström! I mail efter mail kunde jag följa Erics fortsatta efterforskningar.

Tyvärr har Eric Bertili på grund av sjukdom inte själv kunnat färdigställa en sammanhängande redogörelse för sina fynd, men i stället har undertecknad fått förtroendet att sammanställa och komplettera dem. Resultatet redovisas i föreliggande nummer av medlemsbladet.

Red.

Framsidas foto visar Vittskövle slott utanför Kristianstad, dit Gustaf Hellströms farbror Fredrick kom som taffeltäckare 1862, 23 år gammal. (Bilden är hämtad från Wikimedia Commons.)

Bästa, trogna Gustaf Hellström-vän!

I årets första medlemshäfte finns inbjudan till Gustaf Hellström-sällskapets årsmöte

söndagen 17 april, kl 15.00. Till vår stora glädje kan vi då återinviga Gustaf Hellström-rummet, där vi skapat en mycket starkare känsla av Gustaf Hellström genom devisen på väggen och de sju informationsvepor med text och bilder, som ger en gedigen presentation av "vår" författares liv och verk. Nu **är** det ett Gustaf Hellström-rum, och vi är stolta över att kunna bjuda in er till det "hellströmifierade" rummet!

Vi är också glada över att årsmötets program innehåller presentationer av de tre viktiga kvinnliga författarna med Kristianstadsanknytning: Eva Walde-marsson, Birgitta Trotzig och Eva Ström. De båda förstnämnda kommer att presenteras ganska kortfattat, men det är en stor glädje för oss, att Eva Ström själv kommer och presenterar sitt författarskap! Dessa tre författare hedrade vi i Gustaf Hellström-sällskapet genom att sätta upp tre nya litterära skyltar lagom till Internationella Kvinnodagen 8 mars i år.

Viktigt är naturligtvis själva årsmötet, där ni medlemmar har möjlighet att påverka vårt arbete, bl a genom valet av styrelseledamöter och inte minst genom att bevilja eller inte bevilja styrelsen ansvarsfrihet för vår verksamhet under det gångna året!

En ytterligare sak vi kan glädja oss åt är att **Litteraturbanken** nu i mars har publicerat Hellströms första Stellan Petreus-roman, *Dagdrömmar*, som gratis e-bok på **www.litteraturbanken.se**. Sällskapet har stått för hälften av kostnaden. Den sjätte romanen i serien, *Den gången*, finns tillgänglig sedan tidigare. Nu väntar vi närmast på *Snörmakare Lekolm får en idé*.

I Verksamhetsberättelsen, som liksom kallelse och dagordning för årsmötet ingår i detta medlemshäfte, finns som vanligt en genomgång av Sällskapets verksamhet under år 2015. Så i detta brev vill jag se litet framåt. Det skall bli en bok detta år också – med mycket intressanta reportage från Gustaf Hellströms första sejour i London 1907–10. Boken presenteras som vanligt på Bokfestivalen här i Kristianstad och på Bokmässan i Göteborg. Så **VÄLKOMNA** till vårt bokbord och vår programpunkt på Museet!

Också i sommar skall vi ordna guidade vandringar, dock med ett litet annorlunda upplägg, så om ni gått med oss tidigare, blir det inte en upprepning! På Bokmässan i Göteborg kommer vi som vanligt att finnas med. **MEN** inte heller i år har vi tillräckligt med montervärdar. Så om någon/några av er kan

ställa upp ett par timmar någon dag, vore vi MYCKET tacksamma. Hör gärna av er till mig eller Mässansvarige Roland Persson!

Riktigt intressant och helt nytt för oss är att vi inlett samarbete med *Press-historiska Föreningen*. Vi har träffats på Bokmässan ett par år, har en hel del gemensamt och skall i år dela monter med dem på Bokmässan, vilket ju minskar bådas kostnader. Kanske blir det också ett gemensamt seminarium här i Kristianstad till hösten med anledning av 250-årsjubileet av svensk tryckfrihet, något som verkligen är värt att fira!

Så vill jag påminna om vår omarbetade, uppdaterade och lättillgängliga hemsida **www.gustafhellstrom.se**: gå gärna in och kolla aktuell information, böcker, artiklar osv.

Jag hoppas att träffa många av er på vårt Sällskaps olika arrangemang!
VÄLKOMNA och ett STORT TACK för ert stöd till vår verksamhet!

Disa Lundgren
Ordförande

Kallelse till årsmöte i Gustaf Hellström-sällskapet 2016

"Och morgonen redan stark och vaken omkring dig"

Gustaf Hellström-sällskapets styrelse, i samarbete med Folkuniversitetet, inbjuder till årsmöte med stadgeenliga årsmötesförhandlingar, bok- och tröjeförsäljning samt föredrag söndagen den 17 april 2016 kl. 15.00 i Gustaf Hellström-rummet på Stadsbiblioteket i Kristianstad.

Program

- Invigning av det "nya" Gustaf Hellström-rummet
- Årsmötesförhandlingar
- Paus med bokbord och förfriskningar
- Med anledning av de tre nya litterära skyltarna ges korta presentationer av Eva Waldemarsson och Birgitta Trotzig
- **Eva Ström talar kring sin nya, kritikerrosade diktsamling *Och morgonen redan stark och vaken omkring dig*.**

Verksamhetsberättelsen finns avtryckt här i medlemsbladet. I pausen bjuder Sällskapet på ostbricka med vin eller cider.

Styrelsen hälsar alla varmt välkomna!

Notiser kring Hellströms farbror Fredrick och dennes familj

Av Eric Bertili, med inledning och avslutning av Lennart Leopold

Inledning

Av Lennart Leopold

I sin doktorsavhandling *Gustaf Hellström och hans väg till Snörmakare Lekholm får en idé* från 1961 redovisar Bengt Tomson i det avslutande kapitlet, "Författaren", uppgifter han funnit kring Hellströms närmaste släkt (s. 216ff). Naturligt nog börjar han med farföräldrarna, Anders Johansson Hellström och Sissa Hellström, född Månsdotter. Här följer ett referat, som av undertecknad försetts med kompletteringar inom hakparentes:

Anders föds i Revinge 1813. Ursprungligen heter han Johansson men tar sig senare namnet Hellström. Åren omkring 1840 är han stalldräng vid Flyinge kungsgård i Södra Sandby. [Flyinge är ju berömt för sin hästuppfödning.] Anders och Sissa Månsdotter gifter sig i Flyinge 1839 och deras två första barn, Fredrick och Johan Olof, föds där. Familjen flyttar 1843 och blir statare vid Snogeholm, där Anders blir kusk.¹ [Anders, som alltså är Gustaf Hellströms farfar är kvar på Snogeholm till sin död 1884. Farmodern Sissa levde till 1891, men var hon bodde de sista åren är ännu oklart.] Här föds nu ytterligare tre barn, först Carl Vilhelm, sedan Gustaf Hellströms far Eric August (född 1846) och slutligen Carolina Augusta. Om Gustafs farbror Fredrick skriver Tomson:

Sonen Fredrick är kyrkskriven hos föräldrarna till 1858, då han blir skriven under Sövdeborg med titeln betjänt.² År 1860 strykes hans namn i

¹ I *Nordisk Familjebok* Uggleupplagan (1917) läser man: **Snogeholm**, gods i Söfde, Rödinge och Söfvestads socknar, Malmöhus län, omkr. 5 km. från Söfdeborgs och Eriksdals stationer å Malmö-Simrishamns järnväg, [---]. Det omfattar omkr. 7,400 tld, hvaraf 4,600 tld åker och äng, 2,000 tld skog (planterad bok, fur och tall samt ek). Till godset höra öfver 60 arrenden. Hela godset har under de senaste åren undergått en betydande förbättring genom ett trettiootal gårdars nybyggnad, skogsförvaltningens modernisering efter danskt mönster, de fiskrika sjöarnas intensiva utnyttjande genom södra Sveriges fiskeriförenings nya rationella metoder, storartade karpdammsanläggningar m. m. S. är berömt för sin utomordentligt rika jakt på rådjur, kronhjort, fasan, rapphöns m. m. Kejsar Vilhelm II jagade 1899 tre dagar där, hvarvid han fällde 28 "kapitalbockar". Det är slottslikt bebyggt. Slottet, som urspr. låg på Hägerholmen i Snogeholmssjön (3,1 kvkm.), men sedermera uppfördes på en holme närmare stranden, har utomordentligt vackert läge och restaurerades i fransk stil på 1870-talet. [---]

² Fredrick flyttar alltså från Snogeholm till Sövdeborg. Intressant att notera är då att bägge godsens under 1800-talet tillhörde släkten Piper. Sövdeborg kom senare genom giftermål att övertas av släkten Stjernswärd, som förekommer i ytterligare ett par noter här nedan. I *Nordisk familjebok* Uggleupplagan (1919) läser man om slottet: "**Söfdeborg**, herresäte i Söfde socken, Malmöhus län, något ö. om Söfdesjön och 3 km. från S. station på Malmö-Simrishamns järnväg. Den urspr. gården låg på en holme i norra delen af Söfdesjön, men det

husförhörlängden med anteckning om att han flyttat till Stockholm. Där har han dock så vitt kunnat utrönas icke mantalsskrivit sig.

I och med att Fredrick aldrig skrev sig i Stockholm kunde Tomson inte komma vidare i kyrkböckerna, för hur skulle han kunna veta att Fredrick i själva verket hade flyttat till – Kristianstad!

Det är Eric Bertili som i en maildialog med undertecknad har lämnat den information kring Fredrick Hellström och dennes familj som han funnit. Han har också skickat fint inskannade kopior av släktfotografier och vykort. Som framgår nedan var Fredrick Hellström Eric Bertilis morfars far. I ett av sina mail skriver Eric: ”Jag har precis, som en riktig nybörjare i släktforskning, börjat leta efter mina släktingar på min morfars sida.”

Ur Eric Bertilis successivt kompletterande mail har nedanstående notiser redigerats ihop. På några ställen har de inom hakparentes kompletterats av undertecknad och även försetts med en del noter.

Gustafs farbror Fredrick och dennes familj

Av Eric Bertili

I medlemsbladet nr 16 [*Gustaf Hellström i Åhus*] efterfrågas om det fanns något kallbadhus i Åhus.

Det fanns ett kallbadhus, och i bifogat fotografi ser man entrén till kallbadhuset med tre personer. Kvinnan till höger är min morfars mor och hon var föreståndare för kallbadhuset, enligt uppgift i mer än 25 år.

Hennes namn är Helena Hellström och hon är änka efter Fredrick Hellström. Dennes föräldrar är Anders Hellström och Sissa Månsdotter. Fredrick är äldre bror till Eric August Hellström, som är far till Gustaf Hellström.

Kvinnan till vänster på bilden är Helenas dotter Dorothea och mannen i mitten är Helenas son Eric Hellström.

Min morfar Eric Hellström är alltså kusin till Gustaf Hellström och liksom denne är Eric född 1882. Enligt vår släkttradition döptes han till Eric efter sin farbror Eric August.

nya slott, som uppfördes 1597, förlades något östligare, vid södra sidan af en mindre sjö, Söfdeborgssjön, omgifvet af vattengraf och prydt med torn. 1840-44 genomgick denna 1500-talsborg genom professor Brunius en till det yttre genomgripande förändring, då den utstyrdes med en dekoration i medeltida, närmast romansk stil. Den består [...] af en hufvudbyggnad och två flyglar, alla två våningar höga och på tre sidor omslutande en mot v. öppen borggård. I sydöstra hörnet är ett rundt torn, i fyra våningar 22,5 m. högt till taklisten.”

Bilden visar Helena Hellström (till höger) och två av hennes vuxna barn, Dorothea och Eric (se förstoring här nedan). De står framför entrén till kallbadhuset i Åhus, där Helena var föreståndare. (Foto: Eric Bertili)

Fredrick Hellström

Född i Flyinge 1839-11-13. (Födelsebok Södra Sandby. Födelsebok Sövde.)

Död i Trelleborg 1884-12-29.

Fredrick blir alltså endast 45 år gammal, han dör i magcancer.

Jag kollade husförhörslängden i Sövde och där står verkligen att han flyttat till Stockholm, precis som Bengt Tomson hade funnit. För mig var detta en nyhet.

Men efter kontroll är det nu klart att Fredrick Hellström faktiskt flyttade från Sövde till Kristianstad. Det är nämligen prästintyget från Sövde som har använts vid inskrivningen i Kristianstads böcker. Dock skiljer det några månader mellan de båda församlingarnas flyttuppgifter, så det är mycket möjligt att han faktiskt reste till Stockholm men sedan relativt snabbt återvände till Skåne och Kristianstad.

Fredrick kommer alltså som betjänt till Sövdeborg 1858 men flyttar till Kristianstad 1861-05-28.

Han kommer till Hwidtsköfle utanför Kristianstad³ 1862-10?-24, som taffeltäckare,⁴ och där är Helena piga.

Det blir giftermål 1865-12-16 i Hwidtsköfle, och då är Helena havande i 4:e månaden med Albert Wilhelm, som föds i Åhus.

Familjen är skriven på Jordberga gård, Källstorp, fr.o.m 1873-04-07 (husförhörslängd Källstorp AI:90, sid 154 Jordberga gård).⁵ Fredrick är betjänt.

³ Ur *Nordisk familjebok* 1800-talsupplagan (Projekt Runeberg): ”**Vidtsköfle**, gods i Vidtsköfle, Degeberga, Maglehems och Åhus socknar, Kristianstads län, omfattar 24 7/24 nitl, med ett taxeringsvärde af 1,052,500 kr. (1891). Vid gården finnas bränneri, tegelbruk, qvarnar och husbehöfssåg. Den slottlika manbyggnaden, uppförd 1553–77, består af fyra sammanhängande trevånings tegelstenshus, som omsluta en rymlig borggård. I s. ö. och n. v. resa sig runda hörntorn; i sydöstra delen af borggården finnes ett fyrkantigt trapptorn. Förr gick rundt omkring hela slottet en väktaregång med 25 styckegluggar. [---] Godset ärfdes 1840 af hofmarskalken R. Stjernsvärd (d. 1867), som satte den i utmärkt skick, och hvars son ryttmästaren C. G. Stjernsvärd sedan 1870 eger densamma.”

⁴ ”**Taffeltäckare** är en yrkesbeteckning vid Kungliga Hovstaterna. En taffeltäckare har som uppgift att svara för dukningen vid hovets banketter. *Taffel* är ett äldre namn för bord. Tidigare har det även funnits taffeltäckare i hushåll utanför det kungliga hovet. Företrädesvis adelsmän kunde ha taffeltäckare anställda” (hämtat från Wikipedia).

⁵ Jordberga gård / gods ägdes vid denna tid av ryttmästaren Carl-Gustaf Stjernsvärd (jfr not 3) och hans maka, Klara Stjernsvärd. I *Nordisk familjebok*, Ugglesupplagan 1910 (Projekt Runeberg);, läser man: ”**Jordberga**. Gods i Vemmenhögskyrkans härad, Malmöhus län, med hufvudgården belägen i Källstorps socken n. ö. om J. station å Börringe-östratorps järnväg. [---] Hufvudgården, belägen midt på slättbygden nära landsvägen mellan Malmö och Ystad, har under de senare egarnas händer omdanats till ett prydligt herresäte, omgifvet af park och

Fredrick arbetar som betjänt i Trelleborg fr.o.m nov 1879. Han dör där 1884.

Fredrick och Helena fick flera barn, jag känner till nio stycken (se nedan). Efter Fredricks dödsfall flyttar Helena med barnen till Åhus, där hon arbetar som finsömmerska och föreståndare för kallbadhuset.

Helena Lindström

Född 1842-02-15 i Åhus.

Helena var dotter till skomakare Elias Lindström, som var född 1808-12-02 i Ugerup, Köpinge [numera tillhörigt Kristianstads kommun] och Fredrica Maria Stede, som var född 1817-03-23 i Håslöv, Gustav Adolfs socken [numera tillhörigt Viby i Kristianstads kommun]. Mer om släkten Stede här nedan!

Efter Fredricks död flyttar alltså Helena (1885-06-09) från Trelleborg till Åhus med barnen: Albert Wilhelm, Axel Elis, Karolina Sofia, Betty Kristina, Ida Hilma, Carl Gregor, Cecilia Dorothea, Eric Olof samt Thomasina. (Åhus, inflyttningslängd). Eric är två år vid faderns död, Thomasina endast ett.

Helena är finsömmerska men blir också föreståndare för kallbadhuset. Det är hon i mer än 25 år. I folkräkningen 1900 är Helena upptagen som badmadam. Hon får guldmedalj Pro Patria efter 25 år för trogen tjänst. [Tjänsten är rimligen säsongsbetonad, eftersom kallbadhuset endast är öppet under sommar-månaderna.⁶]

Helena dog 1925-05-14. Hon begravdes 1925-05-20 på Åhus Nya Kyrkogård. Gravnummer: NY B 151+196, del B (Källa: Svenska kyrkan, gravar.se)

Släkten Stede

Helena Hellström, född Lindström är kanske intressant ur ett "Snörmakar Lekholm"-perspektiv. Hennes mor Fredrica Stede kommer från släkten Stede som stammar från Sachsen i Tyskland. Där finns en möjlig koppling till romanens Töpfer som är fältskär och kommer från Tyskland. Släkten Stede är en veritabel trumpetarsläkt och kan räkna 14 trumpetare sedan mitten av 1600-talet.

trädgård. [---] J. köptes 1811 af landshöfdingen frih. E. R. von Nolcken (d. 1834), ärfdes af hans son frih. K. A. von Nolcken (d. 1857), hvilken gaf J. dess nuv. utseende, tillhörde sedan dennes måg, ryttmästaren C. G. Stjernsvärd och eges nu af hans änka, fru Klara Stjernsvärd [född von Nolcken].” På Wikipedia läser man ytterligare: Filmklassikern *Sommarnattens leende* från 1955 av Ingmar Bergman är inspelad på slottet.

⁶ Se Björn Rosenberg. ”Varm- och kallbadhusen i Åhus”. *Småskrifter utgivna av S:ta Annas Gille i Åhus*, nr 70. Åhus 2009, s. 5ff. Där nämns dock inget om Helena Hellström.

Fredrica Stedes far är trumpetare, sedan jägare.⁷ Och en misslyckad trumpetare finns ju i Snörmakare Lekholm.

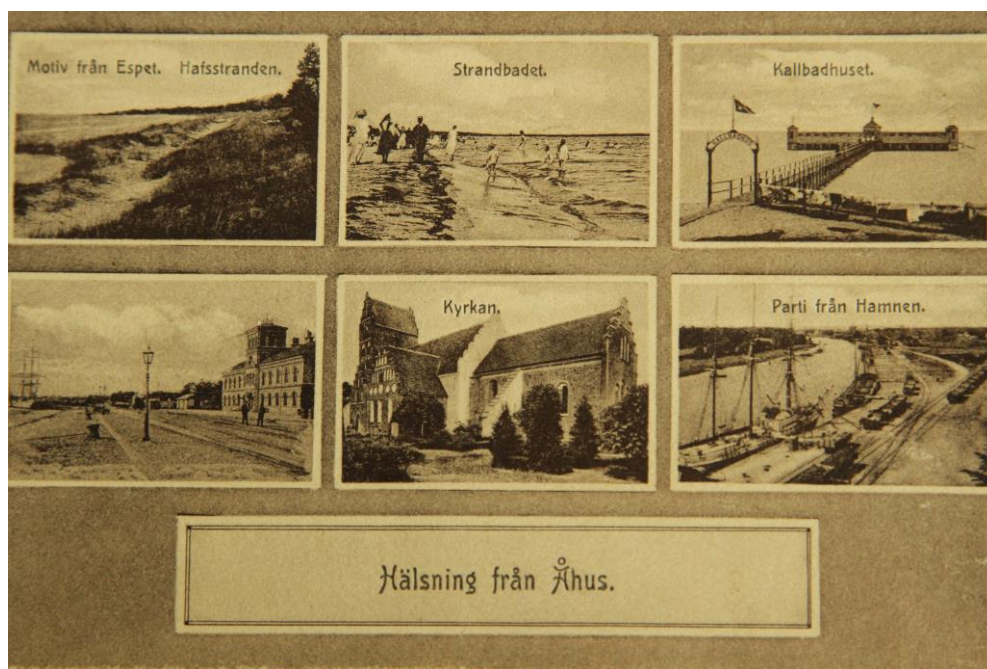
Ur ett senare mail:

Släkten Stede har Niklas Hertzman forskat fram, och han har publicerat en släkttavla på webben. Där återfann jag Fredrica Stede, Helena Hellströms mor, och Niklas har varit vänlig att mejla mig den information han har om Fredrica Stede och maken Elias Lindström.

På släkttavlan över Stede kan man se att den äldsta kända anfadern Hans Stede föds i Sachsen 1670, och hans son Johannes Stede 1714–1783 föds likaledes i Sachsen men flyttar till Sverige där han gifter sig med Märta Jönsdotter från Håslöv.

Så flytten till Sverige sker alltså innan kriget 1813. Om det kriget säger Niklas Hertzman i ett mejl att de allra flesta som var militärer vid den tiden nog var mer eller mindre inblandade i krigen. Här är adressen till släkttavlan över släkten Stede: <http://w1.401.telia.com/~u40107259/stede/index.htm>

Tilläggs kan att Niklas Hertzman arbetar professionellt med släktforskning och är VD för släktforskningsföretaget Arkiv Digital.

Vykort från A. W. Hellströms bok- och pappershandel i Åhus.

⁷ Eftersom trumpet inom det militära användes för att ge signaler / order fanns en trumpetare i varje kompani. Det fanns också ett antal trumpetare vid staben. I Håslöv (Viby) fanns ett trumpetarboställe under indelningsverkets tid. (Källa: <http://www.vibyigamlatider.se/soldater-soldattorp-dok2.htm>)

Fredrick och Helena Hellströms barn (Gustafs kusiner)

Albert Wilhelm

Född 1866-05-26 i Åhus.

Skrivs som konstapel [näst lägsta underofficersgraden inom artilleriet] i husförhörlängden när han har flyttat tillbaka till Åhus 1889.

Ex. ord. tullvaktmästare.

Öppnar Bok- och pappershandel i Åhus.

[Albert Wilhelm dog 1935-04-09. Han är begravd på Åhus Nya Kyrkogård.

Gravnummer NY Hellström 365, 366. Gravsatta inom samma gravplats är Elna Hellström (1863–1939) och sonen Lars Emil Hellström (1896–1979) (Källa: Svenska kyrkan, gravar.se)]

Albert Wilhelm Hellström (Foto: Eric Bertili)

Axel Elis

Född 1867-06-03 i Hvidtsköfle.

Flyttar till Horten, Norge, där han startar boktryckeri [Axel E Hellstrøms bok-
og aksidenstrykkeri].

Får minst fyra barn: Ruth och Arvid Hellström, båda boktryckare, Ester
Hellström Olsen, Helene Hellström Rasmussen, alla Horten.

Axel Elis Hellström (Foto: Eric Bertili)

[Enligt Nationella fotografregistret (Nordiska museet) var fotografen Moritz Bresky född i Ryssland. Han ”var svensk undersåte och tillhörde Mosaiska församlingen”. Han tycks enligt samma källa ha varit verksam i Kristianstad åren 1882–1899.]

Karolina Sofia

Född i Hwidtsköfle 1869-04-20 (alternativt 1869-04-30).

Betty Kristina

Född i Hwidtsköfle 1871-07-01.

Gift Larsson

Dör i magcancer 1914.

Betty Kristina (Foto: Eric Bertili)

Ida Hilma

Född i Källstorp 1875-08-23 (alt. 1873-08-23, enl *Sv Dödbok 1947–2003*)

Kammarjungfru

Hon var gift med vagnmakaren Johan Gustaf Svensson, som dog 1930.

Ida dog 1950-10-07 (S:t Persgatan 12, Skara).

Damen till vänster är Ida Hilma. De övriga okända? (Foto: Eric Bertili)

Ida och Johan Gustaf Svensson fick 6 barn, varav 3 dog i TBC. De fick bl.a. sonen Erik som kom att ta namnet Järnåker (alla barnen ändrade efternamn till Järnåker).

Erik Järnåker [1904–1992] blir en mycket framgångsrik industriman i Skara, där han och brodern Sven 1930 tar över fadern vagnmakaren Johan Gustaf Svenssons firma som han startade 1906. Företaget utvecklas och går över till produktion av toasitsar, leksaker och hushållsföremål av plast, under varumärket Skaraplast som också senare blev företagets namn. Under 50-talet var man störst i Europa inom sitt område.

Erik Järnåker hade ett brinnande musikintresse och arrangerade konserter av klassisk musik i Skara. Sedermera skapade han två stiftelser som hade och fortfarande har stor betydelse för svenskt musikliv. Stiftelsen Saltö på västkusten var en anläggning för musikers rekreation och många nu verksamma musiker tillbringade som barn somrarna på Saltö. Numera är Saltöstiftelsen omvandlad till en stipendiefond. Stråkinstrumentfonden har ett stort antal stråkinstrument av hög klass (försäkringsvärde på 164 miljoner kronor) som lånas ut till framstående svenska musiker.

Varje år framförs en konsert till Erik Järnåkers minne på Nybrokajen 11 (Gamla Musikaliska Akademin) i Stockholm.

Han har skrivit självbiografin "Vagnmakarens son", S&B förlag 1989.

Carl Gregor

Född 1878-03-12 i Källstorp, Jordberga gård

Arbetade som tapetserarmästare i Falköping

Tegnérsgatan 6, Falköping

Änkling 1925-05-28

Död 1960-01-19 (Ambjörnsgården, Falköpings stadsförsamling).

Cecilia Dorothea

Född 1879-10-18 i Källstorp, Jordberga gård.

Gift Svensson. Änka 1938-04-17.

Död 1949-08-19 (S:t Persgatan 12, Skara). Efterlämnar inga barn vid sitt dödsfall.

Eric Olof

Min morfar.

Född 1882-01-25 i Trelleborg. (Födelsebok Trelleborg stadsförsamling – i folkräkningen 1900 anges födelseort felaktigt som Tullstorp.)

Död 1966-03-31

Följande inom hakparentes är tillagt av Lennart Leopold efter sökningar på nätet, bland annat i Svenska kyrkan, gravar.se och Dagens Nyheters digitala arkiv:

[Eric Olof Hellström var målarmästare i Stockholm.
Han var gift med Signe Kristina Lundberg (1889-1956).
Eric och Signe fick dottern Signe Helena (Lena) Hellström (född 1913-09-24
och avliden 2001-12-23)
Eric och Signe Hellström är gravsatta på Skogskyrkogården i Stockholm.
Lena Hellström i sin tur gifte sig 1940 med Bertil Ingvar Bertili (född 1905-05-
12 och avliden 1981-10-25).
De fick tre barn, varav den yngste är Eric Bertili, född 1947.]

Thomasina

Född 1883-12-29 i Trelleborg.
Hjälpte sin mor Helena på kallbadhuset.
Död 1967-08-21 på ålderdomshemmet i Åhus.

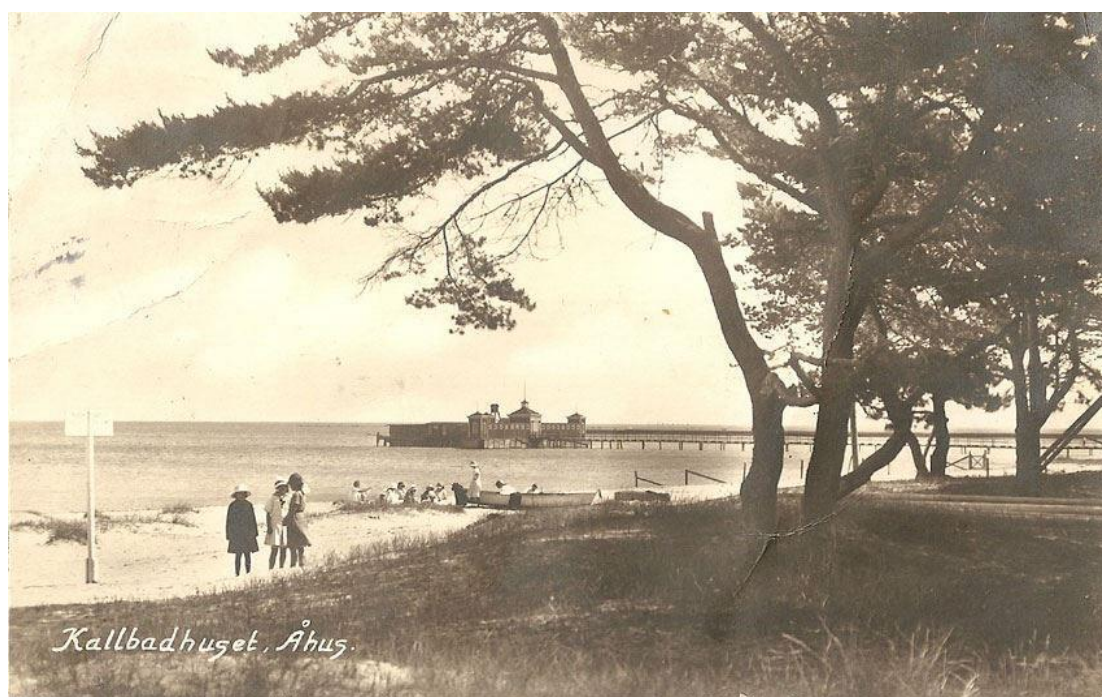
Helena Hellström, till höger. (Foto: Eric Bertili)

[Ingen uppgift finns om vem den yngre kvinnan är. Bilden är tagen tidigast 1915, det år då badhuset ommålades i ”en starkt röd färg”, enligt uppgift hos Björn Rosenberg, s.7]

Det gamla kallbadhuset. Vykort från A. W. Hellströms bok- och pappershandel.

[Björn Rosenberg har funnit uppgifter i *Kristianstadsbladet* som tyder på att kallbadhuset förstördes i en storm den 30 december 1904. Det kallbadhus som öppnade för säsongen den 18 juni 1905 antar han är nybyggt. (Rosenberg, s. 7)]

[Det 1905 sannolikt nybyggda och 1915 ommålade kallbadhuset.]

Avslutande funderingar

Av Lennart Leopold

Här följer några tillägg samt kommentarer och funderingar utifrån de nya kunskaper vi genom Eric Bertili har fått kring Gustaf Hellströms släkt.

Fredrick som inspiratör

För undertecknad har det varit något av en gåta varför Gustaf Hellströms far Eric August som nittonårig dräng (1865) lämnade södra Skåne och begav sig just till Kristianstad och då för att ta värvning. Varför bege sig till en främmande stad, när det borde ha funnits möjligheter på närmare håll? Så har jag tänkt, och mer eller mindre undermedvetet har dessutom skildringen av Kalle Lekholms far ”matematikern” påverkat. I romanen är det ju i vredesmod och helt emot föräldrarnas vilja som denne tar värvning som knekt.

Här har bilden klarnat. Vi vet nu att när Eric August kom till Kristianstad hade hans äldste bror Fredrick redan i fyra år bott först där och sedan i det närliggande Vittskövle. Det fanns alltså någon att anknyta till i Kristianstad.

Redan samma år (1865) gifter sig Fredrick i Vittskövle med Helena Lindström. Eric August hinner sedan få hela fyra brorsbarn innan brodern och svägerskan 1873 flyttar tillbaka till Söderslätt. Ett par år senare befordras Eric August till sergeant och vågar då också själv gifta sig.

Men det kan finnas ytterligare bidragande orsaker till att Eric August valde Kristianstad och Wendes artilleriregemente. Uppvuxen i ett stathus där fadern var kusk, har han naturligtvis tidigt lärt sig åtskilligt om hästar, deras skötsel och deras handhavande. Sådant kom väl till pass för en artillerist, med tanke på att kanonerna naturligtvis drogs av hästar. Sannolikt var Eric August framstående i räkning redan i Folkskolan, och även detta var meriterande för en blivande artillerist. Kanske var det storebror Fredrick som tipsade honom om dessa saker?

Familjen Hellström i Åhus – strandbad och bokhandel

Vi lämnar Hellströms farbror Fredrick tills vidare. Efter dennes död 1884 flyttar alltså hustrun Helena med barnen tillbaka till Kristianstadstrakten där hon vuxit upp. Hon har en stor barnaskara att försörja, och de yngsta barnen är endast 1 respektive 2½ år gamla. Men den äldste, Albert Wilhelm, är redan 18 och tycks ha tagit värvning vid Wendes, liksom hans farbror Eric August hade gjort ett tjugotal år tidigare. Mer om Albert Wilhelm senare.

Helena försörjer sig som finsömmerska, men som framgått ovan kommer hon också att under drygt 25 år vara föreståndare för kallbadhuset i Åhus. Här följer nu några uppgifter om denna institution, hämtade ur den ganska knapphändiga litteraturen.

Vi vet i och för sig inte vilket år Helena börjar sin anställning, men hon skrivs in i kyrkböckerna i Åhus den 9 juni 1885. Det första kallbadhuset hade byggts upp

på våren samma år och skulle öppnas första veckan i juli.⁸ Kanske började hon genast? Barnpassningen kunde rimligtvis tonårsdöttrarna i så fall hjälpa till med.

Året efter det att kallbadhuset slår upp portarna öppnar järnvägen mellan Kristianstad och Åhus för trafik. Det sker den 19 maj 1886, efter att Christianstad-Åhus jernvägs AB (CÅJ) bildats två år tidigare, följt av planering och byggnadsarbete.⁹ Järnvägen blir själva förutsättningen för den snabba utveckling till berömd och under en period skandalomsusad badort som Åhus nu genomgår.

Vykort från A. W. Hellströms bok- och pappershandel. (detalj)

Helenas äldste son, Albert Wilhelm, mer känd som A. W. Hellström, skulle med tiden bli en välkänd profil i Åhus. Han startade Hellströms bok- och pappershandel och hade tydligen också ett litet tryckeri där han producerade egenhändigt fotograferade vykort. Om A. W. Hellström skrev konstkännaren Sune Nordgren en gång:

Alla platser på jorden har sina skildrare, i ord och i bild. Minnesgoda personer som för berättelser och skrönor vidare från generation till

⁸ Björn Rosenberg, s. 5.

⁹ Källa: <http://www.svenska-lok.se>: "Kristianstad-Åhus järnväg". Björn Rosenbergs uppgift (s. 5) att banan öppnade redan 1884 tycks alltså inte stämma.

generation. Något skrivs ner och blir litteratur, något illustreras och blir konst. Har platsen vackra vyer får den säkert sina konstnärer med tiden. [---] Bland dem som skildrat Åhus i bild fanns hängivna amatörfotografer som pappershandlaren Hellström. Varje gång det var någon festlighet i byn, eller när isen lade sig på Gamle Ström så folk kunde plocka fram sina skridskor, var han där med både filmkamera och Rolleiflex. Han producerade också vykort till försäljning i sin butik; torget i snöskrud, badlivet vid Revhaken och S:ta Maria kyrka med Rådhuset framför.¹⁰

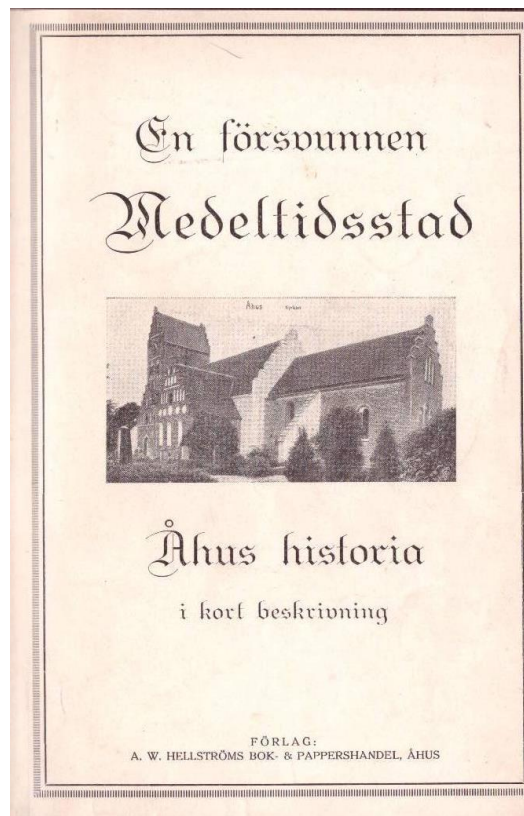
Man kan tillägga att såväl pappershandel som fotograf- och filmverksamhet fortsattes av sonen Lars Hellström, något som blivit till stor glädje för de lokalhistoriskt intresserade i Hembygdsföreningen Sankta Annas Gille Åhus.

Ovanför dörren till vänster hänger skylten till Hellströms bok- och pappershandel, som låg på Köpmannagatan i Åhus. (Bilden hämtad från <http://ahus.annasgille.com>)

En tanke som dyker upp: Hur kan det komma sig att tre stycken av kusinerna blev just bokhandlare? – Gustafs bror Malte är den tredje. De inspirerade förmodligen varandra, men vem som var först är i skrivande stund inte klarlagt.

¹⁰ Sune Nordgren. "Å som i Åhus". *Kristianstadsbladet* den 25 februari 2002.

År 1923 gav Albert Wilhelm Hellström på eget förlag ut boken *En försvunnen Medeltidsstad*, som på ett sextiotal sidor skildrar Åhus historia genom tiderna, ända fram till badortsepoken mot slutet av 1800-talet.¹¹ I boken läser vi:

Under högsommaren, i synnerhet om söndagarna, utvecklas å badstränderna ett rörligt folkliv. Är vädret gynnsamt, kunna vid sådana tillfällen de från olika håll tillströmmande, tillfälliga sommargästerna, som söka sig ned till strandbaden eller lagra sig kring medhavda matförråd i pittoreska grupper i den havsomsusade furuskogen, räknas i tusentals. De besökandes antal har i många fall under loppet av en dag överskridit femtusentalet.

Färden till och från Åhus ombesörjes då av såväl ordinarie som extratåg, bilar och skjutsar, och så komma – i långa rader – cyklande och gående. Målet för det övervägande antalet av dessa resande är att njuta av ett uppfriskande havsbad.

¹¹ Boken eller häftet trycktes av Kristianstads Boktryckeri Aktiebolag och tycks nästan ha två titlar, vilket vållat viss förvirring vid källhänvisningar genom åren. På framsidan står *En försvunnen Medeltidsstad. Åhus historia i kort beskrivning*. På titelsidan står sedan dessutom *En efter tillgängliga källor kortfattad beskrivning över Åhus historia från äldre till nuvarande tider*. Men bägge titlarna syftar alltså på samma bok. Boken gavs 1998 ut på nytt som årsbok för Sankta Annas Gille.

För ej så lång tid tillbaka funnos inga för herrar och damer särskilt avdelade badplatser, utan försiggingo baden allmänt under formen av s.k. gemensamhetsbad; dock utan några som helst störande uppträden. (s.58f)

Här mörkar nog Albert Wilhelm en smula. På kallbadhuset där hans mor Helena Hellström var föreståndarinna, eller ”badmadam” som man sa, badade och solade könen förstås avskilda, men stranden var vidsträckt och som vi såg i citatet ovan fann flertalet strandgäster det inte nödvändigt att söka sig till kallbadhuset. Kanske blev det inga regelrätta ”uppträden” på stranden, men somliga fann dock gemensamhetsbaden i Åhus synnerligen stötande, särskilt som inte alla badande heller tycks ha funnit det nödvändigt att använda skylande plagg när de gick ut i vattnet. Om detta ”Syndens Åhus” skriver Kenth Olsson roande i sin bok *”...inte en vackrare plats på jorden...”*, där han bland annat citerar den kända författaren, folkbildaren och [självutnämnda] folkuppfostraren Cecilia Bååth-Holmberg, som 1914 besökte stranden och sedan i skrift förfasade sig över de ”motbjudande” scener hon bevittnat:

Hela stranden myllrade av herrar, damer och barn. I varje fördjupning i sanden, bakom varje liten tallstams illusoriska skydd klädde man av sig eller också resolut mitt på stranden, herrar och damer om varandra. [...] Det var ej nakenheten man i och för sig fäste sig vid; det var den avsiktligt exponerade nakenheten med dess underförstådda eggande mening. Vad som uppenbarade sig på sandstranden vid Åhus, det var endast grotesk sensualism, vitt skild från naturhälsa och naturskönhet. Med avsmak lämnade jag denna skånska badstrand...¹²

Gustaf Hellström och Åhus

Det är inte som kuriosas jag har dröjt vid A. W. Hellströms skildringar av Åhus i ord och bild, utan tvärt om är det så att vi här får ytterligare material till förståelsen av Gustaf Hellströms utveckling under barn- och ungdomsåren. Om hans relation till Åhus har jag skrivit i ett tidigare medlemsblad (nr 16, våren 2009) och jag tar mig med författarens rätt friheten att föra över några stycken därifrån:

Vilken var då Gustaf Hellströms egen relation till Åhus? ”På sommaren fingo vi under senare delen av min barndom vistas på landet”, skriver hans fem år äldre bror Nils i en minnesuppsats, och detta – förstår man – trots familjens knappa ekonomi. Går vi till skildringen av snörmakarromanens Carl Lekholm, som ju har många drag gemensamma med fadern Eric

¹² Citerat efter boken *”...inte en vackrare plats på jorden...” Åhus historia berättad av Kenth Olsson*. (1998) Åhus: Typsnittarnas Prepress AB, s. 250f.

August Hellström, så får vi där den logiska förklaringen till denna extravagans. Allt var i själva verket nog uträknat:

Matematikern hade de sista fyra, fem åren hyrt hälften av en villa i en furuskog vid ett fiskläge ett par mil från staden. Han hade räknat ut, att sol, barrluft och salta bad skulle stärka pojkarnas kroppar och egga deras sinnen till nya ansträngningar under det kommande läsåret. "Remonter ska släppas på grönbete, om man vill kräva det mesta ur dem", brukade han säga. (*Snörmakaren* 1962, s. 238)

Gustaf Hellströms far, Eric August

Uträkning eller inte, så förstår man ju att sådana somrar måste ha gjort gott för de fyra stadsbarnen, och om Gustaf Hellström som vuxen framstår som naturälskare såddes rimligen ett frö till detta här. Och i likhet med Nils Hellströms minnesuppsats ger *Snörmakaren* en på sitt sätt rörande bild av föräldrarnas strävsamma och uppoffrande slit:

Själv kom [matematikern] ut om lördagskvällarna och tillbragte söndagarna med att kasta varpa tillsammans med några villagrannar. Han kunde kasta varpa tolv timmar i sträck, svärande över det otillförlitliga instrument en mänskas ögonmått och muskelstyrkans anpassningsförmåga voro. Under sina fyra semesterveckor undervisade han hela förmiddagen sommarnöjets kvarsittare i matematik. Lektionerna för-siggingo på glasverandan och formler om kateter och hypotenusor ekade i den täta furuskogen. Ända ned till den vita badstranden, där ungdomen tumlade i det långgrundade vattnet, kunde hans barska fråga tränga: "Vad menas med en logaritm?" (ibid)

Därmed lämnar jag medlemsblad nr 16. Exakta data har vi inte, men med ledning av tillgängliga uppgifter får vi tänka oss att Gustaf var omkring 9–14 år när familjen hyrde sommarbostad i Åhus.¹³ Som framgått här ovan hade han ett antal kusiner i byn och därtill en faster som förestod kallbadhuset. Vi vet inte med säkerhet om familjerna umgicks närmare, men å andra sidan finns det heller inget som talar emot möjligheten att kusinerna lekte tillsammans. Gustafs lillasyster Tilda hade en jämnårig kusin i Thomasina och Gustaf själv var jämnårig med sin kusin Eric. Nog vore det konstigt om de inte under dessa somrar drog runt på äventyr i byn tillsammans med andra pojkar. Lekte sjöfarare bland hamnens godsfyllda kajer och skepp från främmande hamnar, lekte indianer och vita i sandskogen med dess dyner och tallar. Och den smygande verksamheten kunde förstås fortsättas på stranden och runt kallbadhuset. I Åhus fanns mycket som kunde sätta en skolpojkes fantasi i brand.

A. W. HELLSTRÖM

Åhus.

Född 26 maj 1866 i Åhus, Kristianstads
län. Pappershandlare. Revisor.
Åhus socken.

Ur PORTRÄTTGALLERI FRÅN KRISTIANSTADS LÄN
SKÅNETRYCKERIETS FÖRLAG
MALMÖ1931 ¹⁴

¹³ I december 1896, när Gustaf var 14 år, köpte fadern Eric August Hellström i stället ett sommarhus i Knislinge. Se Tomson, s. 220 och s. 289, not 23. Glädjen blev dock kortvarig, med tanke på att modern dog redan 1898. Fastigheten såldes enligt Tomson redan i augusti 1901. I Ulf Lekholms uppsats ”Några funderingar kring Snörmakare Lekholms namn och idé” i Medlemsblad nr 20, resonerar författaren kring sambandet mellan roman och verklighet. I bildtexten på s. 2 i samma medlemsblad citeras en passus ur *Snörmakare Lekholm får en idé*, där utsikten från sommarhuset i Knislinge tycks beskrivas.

¹⁴ Hämtat från Projekt Runeberg.

Kalle Lekholms farbror Fredrik

Minnesgoda läsare av *Snörmakare Lekholm får en idé* har kanske redan börjat fundera kring Kalle Lekholms farbror Fredrik, som – förebådad av telegrammet ”Kommer i morgon med kvällståget. Fredrik.” – plötsligt uppenbarar sig i den lilla garnisonsstaden.

Hellström var – allt sedan debutbokens olyckliga självmordsnovell – i allmänhet mycket försiktig när det gällde att använda släktingar som inspiration i sina böcker.¹⁵ Men just *Snörmakarromanen* utgör ett undantag. Fadern var nu död och trots en del omkastningar och fiktionaliseringar är det inte svårt att finna drag och händelser som känns igen från Hellströms egen familj och släkt.

I romanen finns dessutom namn som känns igen från släkten: snörmakaren, *Per Anders*, farbror *Anders*, och – Kalle Lekholms farbror *Fredrik*: amerikafararen, guldgrävaren, cowboyn. Det som kan förena verklighetens farbror Fredrick med romanens, tänker jag, är att de bägge kan bli föremål för pojkars fantasier och drömmar. I romanen läser vi att det

på divanbordet hemma i den gamle snörmakarens förmak [fanns] ett rödplyschpärmat album, till vilket pojkarna Lekholm i tur och ordning, med ett par års mellanrum, vallfärdade som till en helig ort. I detta album, på tredje sidan högst upp till vänster, satt nämligen farbror Fredriks porträtt. Bilden motsvarade visserligen på intet sätt den föreställning de med ledning av indianböckerna gjort sig av en vit hjälte i strid med skalpsvultna indianer. Det var ett av dessa bleknade porträtt från början eller mitten av sjuttioalet, och det framställde en ung man med polisonger och i retuscheringen starkt svärtade mustascher sittande på en högryggad, smal salongsstol, iklädd svart bonjour, smala ljusa benkläder och promenadkäpp. [---]

Konkretionen och exaktheten i dessa beskrivningar väcker tanken att det kanske också i verkligheten fanns ett sådant album. Fredrick Hellström hade visserligen inte rest till Amerika för att gräva guld och slåss mot indianer, men genom sin förtidiga död försvann han och kan ha blivit föremål för en viss mytbildning. Han hade inte varit cowboy men bör ha varit intressant på annat sätt.

Den blivande författaren Gustaf Hellström tycks tidigt ha haft en livlig skapande fantasi och levde delvis i en drömvärld, åtminstone är det så han framställer sina alter egon, både i romanerna om Stellan Petreus – *Dagdrömmar!* – och i *Snörmakare Lekholm får en idé*. Dessa fantasier och drömmar närdes av

¹⁵ I novellen ”Den eviga fördömsen” i *Ungkarlar* (1904) förekommer drag som starkt påminner om Gustafs morbror August Levins självmord den 3 februari 1897. Släktens sannolika reaktion på den närgångna skildringen speglas i faderns upprörda brev till Stellan Petreus med anledning av hjältens självmord i dennes fiktiva roman *Ödet*. Se min uppsats ”’Jag kallar det infam illvilja, hjärtlös elakhet.’ Kring Gustaf Hellströms debut, i fiktion och verklighet” i medlemsblad nr 1, 2005.

flitig läsning. Först var det indianböckerna och sedan "Åbergarnas hjältedater" som satte "hans hjärta i brand", som det heter om Kalle Lekholms läsning. Det är "Åbergarna" som intresserar oss här. Genrebeteckningen tycks inte ha varit officiell utan hörde pojkvärlden till. Emil Åberg var genomgående den som illustrerade de åsyftade böckerna, som gavs ut på Svithiods förlag. *Författarna* skiftade, exempelvis Alexandre Dumas och Jules Verne, men på böckernas omslag stod förutom boktitel och författarnamn också genomgående "MED ILLUSTRATIONER AF EMIL ÅBERG", och så blev böckerna bland pojkarna tydligen kända som "Åbergare".

"Åbergarna" kunde visserligen handla om indianer och vita, som i *Buffalo Bill*, eller om vita och svarta, som i *Onkel Toms stuga* – men det förekom också aristokratiska miljöer, som i *De tre musketörerna*, *Myladys son* och *Grefven av Montecristo*. Man kan lätt föreställa sig att farbror Fredrick i pojkarna Hellströms fantasier rörde sig i sådana aristokratiska miljöer. Den tidigt bortgångne farbrodern hade ju varit betjänt och till och med taffeltäckare på olika skånska slott och herresäten. Tänk att få bo på ett slott och arbeta i de fina gemaken! I nutid kan man inte låta bli att tänka på miljöerna och karaktärerna i Downton Abbey – downstairs och upstairs...

Om det förhöll sig så här, så måste skolpojken Gustaf – åter i likhet med Kalle Lekholm i romanen – så småningom ha tagits ur sina villfarelser kring sin mytiske farbror Fredrick, på samma sätt som Gustaf så småningom hade insett att den egna fadern faktiskt bara var "en underhuggare", trots den stiliga uniformen. Om de så verkade på de adliga godsens eller i regementsstaden Kristianstad, så var Hellströmarna trots allt och till sist *vi här nere* i motsats till *de andra, där uppe!*

De var nog underhuggare allihop i skolynglingen Gustaf Hellströms ögon. Men så skulle det inte förbli. Hans egen generation klättrade ju. Som vi sett ovan kom flera av hans kusiner att få självständiga yrken med högre social status. Och så var det som bekant också i hans egen syskonkrets: äldste brodern, Nils, blev läkare, lasarettschef, med. hedersdoktor i Lund och slutligen generaldirektör för Medicinalstyrelsen. Mellanbrodern Malte lämnade visserligen läroverket i förtid men blev bokhandlare och framgångsrik boktryckare. Gustaf själv blev författare, journalist, ledamot av Svenska Akademien och fil. hedersdoktor i Uppsala. Lillasyster Thilda, slutligen, utbildade sig till sjuksköterska och gifte sig med en provinsialläkare.

Men om vi – till skillnad mot Gustaf själv – ska vara riktigt rättvisa, så hade redan farbror Fredrick och hans yngre bror Eric August klättrat en jämförelsevis god bit på samhällsstegen, jämfört med statarhemmet där de växte upp. Så om vi talar om ståndscirkulation, så var släkten Hellströms verklighet bra mycket märkligare än snörmakarromanens fiktion!

Gustaf Hellström-sällskapets verksamhetsberättelse för år 2015

Styrelse: Disa Lundgren, ordförande

Bengt Granstrand, vice ordförande

Roland Persson, kassör

Lennart Leopold, redaktör för skriftserien och medlemshäften, webbmaster,
sekreterare t o m 18/8 2015

Bo Silverbern, nyval, sekreterare fr o m 30/9 2015

Jane Mattisson Ekstam, nyval, ledamot

Kerstin Sjögren Fleischer, ledamot

Anders Tell, ledamot

Håkan Sandgren, vilande ledamot

Revisor: Elsa Christersson **Revisorssuppleant:** Hugo Karlsson

Valberedning: Per-Olof Forslund, sammankallande, Mona Haglund, Hans Holmberg

Medlemmar och medlemsavgifter: Vid årsskiftet 2015/16 var antalet medlemmar 135 inklusive familjemedlemmar och hedersmedlemmar, vilket innebär en ökning med 19 nya medlemmar under 2015. Årsavgiften har varit oförändrad 125:-/för medlem, 175:- för familj. Ständigt medlemskap kostar 2000:-.

Ekonomi: *Intäkterna* för år 2015 var 74.218 kronor i form av medlemsavgifter, sponsring samt försäljning främst vid Bokfestivalen, Bokmässan och vid våra medlemsmöten.

Utgifterna för 2015 var 58.456

<i>Precisering av sponsring:</i> Svenska Akademien	25.000.-
Kristianstads kommun	12.500:-
Handelsbanken	3.000:-

Bidrag från Folkuniversitetet till vår föreläsningsverksamhet: 3.000:-

Verksamhet:

Styrelsen har under året haft 7 protokollförda sammanträden och har i övrigt haft frekventa kontakter via främst mail, sms och telefonsamtal. Ett par arbetsgrupper inom styrelsen har arbetat med olika projekt, bl a omändringen av Gustaf Hellström-rummet.

För tredje året i rad var Sällskapets största satsning utgivningen av **en skrift i vår skriftserie**, detta år nr 3 med titeln *Världsreportern från Kristianstad*, där texter av och om Hellström lyfter fram hans viktiga insats som journalist och utrikesreporter. Huvudredaktör var som tidigare Lennart Leopold med Roland Persson som medredaktör. Boken presenterades vid årets Bokfestival i Kristianstad 5 sept och vid Bokmässan i Göteborg i slutet av september.

Fyra **guidade, litterära vandringar** genomfördes under sommaren med ganska stort deltagarantal, samt en **vandring under Bokfestivalen**, då deltagarrekor noterades. En guidad vandring genomfördes också med Nosabyskolans lärare under del av en studiedag. Som guider har Disa Lundgren och Roland Persson, Lennart

Leopold och Bengt Granstrand fungerat. Deltagaravgiften har varit 20:- och varje deltagare har fått ett häfte med samtliga skylttexter samt en karta med skyltarnas placering utmärkt. Kartorna finns tillgängliga på Turistbyrån. Vi planerar att fortsätta med vandringar till kommande sommar, då med ett något annorlunda upplägg.

En arbetsgrupp inom styrelsen har varit verksam med att leta lämpliga texter till tre **nya litterära skyltar** för att lyfta fram de tre Kristianstadsanknutna författarna Eva Waldemarsson, Birgitta Trotzig och Eva Ström. Skyltarna planeras vara uppsatta till den Internationella Kvinnodagen 8 mars, 2016. Liksom våra tidigare skyltar bekostas de av Kultur- och Fritidsförvaltningen, och vi är mycket tacksamma för det stödet till vår verksamhet.

Vid årets **Bokfestival i Kristianstad** deltog Gustaf Hellström-sällskapet dels med ovannämnda guidade vandring, dels med bokbord på Lilla Torg, dels med program i Museets Hörsal, där Lennart och Roland presenterade årets bok *Världsreportern från Kristianstad*. Tyvärr var vädret synnerligen onådigt, varför resultatet av vår bokförsäljning blev ganska magert.

Vid **Bokmässan i Göteborg 24-27 september** hade vårt Sällskap åter en monter, bemannad dels av delar av styrelsen, dels av medlemmar, som generöst ställde upp som montervärdar. Två s k kortföredrag på DELS-scenen svarade Sällskapet också för: på fredagen talade ordförande över ämnet *Världsreportern från Kristianstad* och presenterade årets bok; på lördagen höll Jane ett föredrag med titeln *Gustaf Hellström – kulturjournalist på Västfronten*. Vårt Sällskap fick ett antal nya medlemmar under Bokmässan, och vi sålde också en del böcker. Vi upplever ett ökat intresse för ”vår” författare, och vi menar, att vår närvaro vid Bokmässan är viktig för att sprida mer kunskap om honom också utanför Kristianstad.

Liksom tidigare var Roland ansvarig för monter vid Bokmässan, inklusive all transport av vårt material och för inredning av vår monter, och han är värd ett stort tack för det arbetet!

Under en stor del av året har planerna på en ”hellströmifiering” av **Gustaf Hellström-rummet** på Biblioteket diskuterats i styrelsen. Kontakt har tagits med Regionmuseet för råd och vägledning vid genomförandet av våra planer, och man har välvilligt och utan kostnad ställt sin utställningskompetens till vårt förfogande. Just före jul överfördes genom Museipersonalens hjälp Gustaf Hellström-devisen *På ont och gott är jag en kristianstadpojke...* på ena kortväggen, och den stora Hellström-tavlan omhängdes till mitten av väggen. En arbetsgrupp inom styrelsen arbetar vidare med att formulera texter till de sju informationsvepor, som skall fästas upp i rummet. Detta arbete beräknas vara klart under våren 2016 och bekostas helt av vårt Sällskap.

Kontakter med medlemmar:

Traditionsenligt har Gustaf Hellström-sällskapet under 2015 inbjudit till två öppna medlemsmöten – årsmötet söndagen 19 april och höstmötet 18 oktober. Vid årsmötet

höll Sveriges Pressombudsman Ola Sigvardsson ett mycket uppskattat föredrag med en jämförelse mellan Gustaf Hellströms journalistik och en nutida DN-reporters. Till vår glädje visade det sig, att ”vår” författare stod sig gott i jämförelsen!

Vid årsmötet lämnade Sigurd Rothstein vår styrelse efter 8 års uppskattat arbete. Ordförande tackade honom varmt för hans insatser, inte minst som mycket aktiv redaktör vid våra bokutgivningar, och överlämnade glaskonstverket ”Droppen”, symbolen för Vattenriket.

Vid höstmötet redogjorde Lennart först för det stora arbete, som ligger bakom våra bokutgivningar. Därefter berättade Disa om suffragetrörelsen i England och Hellströms mycket intressanta reportage om deras demonstrationer, och Jane avslutade med ett föredrag och en jämförelse mellan Hellströms syn på suffragetrörelsen, som den framkommer i hans reportage och i romanen *Kärlek och politik*, och dagboksanteckningar och brev av två aktiva suffragetter ur arbetarklassen.

Båda mötena var ovanligt välbesökta, och vid båda bjöds på sedvanliga förfriskningar.

Två medlemshäften med Lennart Leopold som redaktör har som vanligt sänts ut till våra medlemmar under året. I dessa häften ges aktuell information om verksamheten i Sällskapet samt texter om och av Gustaf Hellström. Det senaste häftet – jubileumshäftet med nr 30 – innehöll Hellströms text från 1915 om den franske generalen och härföraren Joffre. Boken är nästan omöjlig att få tag i också via antikvariat, så det kändes fint att kunna förmedla denna svåråtkomliga text till våra medlemmar.

Också inför årsskiftet 2015/16 sändes ett jul-nyårsbrev ut till alla våra medlemmar.

Vi i Gustaf Hellström-sällskapet ser tillbaka på ett aktivt och spännande år. Vi glädjer oss mycket åt att ha fått så många nya medlemmar och glädjer oss lika mycket åt alla er trogna medlemmar, som år efter år fortsätter att stödja vår verksamhet! Ni alla gör det möjligt för oss att uppfylla stadgans krav på att ”främja intresset för och kunskapen om Gustaf Hellströms författarskap”.

Ett **STORT TACK** till er liksom till våra sponsorer, som generöst stödjer vår verksamhet!!

För styrelsen för Gustaf Hellström-sällskapet

Disa Lundgren
Ordförande

Roland Persson
Kassör

Lennart Leopold/Bo Silverbern
Sekreterare

Dagordning för Gustaf Hellström-sällskapets årsmöte

Tid: Söndagen 17 april, 2016, kl 15.00

Plats: Gustaf Hellström-rummet, Stadsbiblioteket, Kristianstad

Ärenden:

1. Val av ordförande för mötet
2. Val av sekreterare för mötet
3. Val av två justeringspersoner
4. Fråga om mötets stadgeenliga utlysande
5. Styrelsens verksamhetsberättelse
6. Ekonomisk rapport
7. Revisorernas berättelse
8. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för år 2015
9. Val av ordförande för Gustaf Hellström-sällskapet för 1 år
10. Val av kassör för Gustaf Hellström-sällskapet för 1 år
11. Val av övriga styrelseledamöter
12. Val av revisorer och revisorssuppleant
13. Val av valberedning
14. Fastställande av årsavgift för år 2017
15. Kommande verksamheter i Gustaf Hellström-sällskapet
16. Övriga frågor
17. Årsmötet avslutas

I samband med årsmötet serveras sedvanliga förfriskningar

Därefter kommer de tre kvinnliga författarna med Kristianstadsanknytning att presenteras, **Eva Waldemarsson och Birgitta Trotzig** mera kortfattat, medan **Eva Ström** till vår glädje själv kommer och berättar om sin nya, hyllade diktsamling *Och morgonen redan stark och vaken omkring dig*

Varmt välkomna till årsmötet!

Styrelsen

Hellström-Nytt...

Film om spännande journalist – tillika Carin Hellströms närmaste vän

Ester Blenda Nordström, som slog igenom med reportageserien och boken *En piga bland pigor*, var knuten i livslång nära vänskap med Carin Hellström (född Frisell) – Gustafs andra hustru. Om Carin och hennes krets vet vi mycket lite, men film-regissören Anna Hylander har nu skapat en dokumentärfilm, *Ester Blenda*, som visas i nedkortad version (knappt 60 minuter) på SvTs *K Special* i april. Datum är ännu inte bestämt – men se sällskapets hemsida för information!

På adressen www.litteraturbanken.se kan man nu som e-bok kostnadsfritt ladda ner inte bara den sjätte romanen om Stellan Petreus, *Den gången*, utan också den första, *Dagdrömmar*, med dess intagande uppväxt- och Kristianstadskildringar.

Reporter i världens största stad. Gustaf Hellström i London 1907–10

Så kommer den fjärde boken i vår skriftserie att heta. Innehållet färdigställs under våren och boken ska förhoppningsvis vara färdig i slutet av augusti.

Boken innehåller bl.a. Hellströmtexter kring politiska och sociala förhållanden. De oftast livfulla reportagen kring suffragetterna får stor plats, men vi har exempelvis också med Hellströms klassiska reportage från London-olympiadens marathonlopp sommaren 1908, skrivet i nutidsform direkt på pressläktaren medan tävlingarna pågick – vilken närvaro, vilken nerv!

Hemsidan har omskapats

Då hemsidan var konstruerad med hjälp av äldre, nu utgående teknik har den måst göras om från grunden. Utseendet är alltså nytt – men innehållet är i stort sett detsamma. Adressen är oförändrad: www.gustafhellstrom.se.

Nya litterära skyltar

Styrelsen har skapat ytterligare tre litterära skyltar, som sattes upp lagom till den internationella kvinnodagen den 8 mars. De nya skyltarna innehåller presentationer och citat ur verk av Eva Ström, Birgitta Trotzig och Eva Waldemarsson. Placeringen är Kulturkvarteret (Ström), Lilla Torgs sydvästra hörn (Trotzig) samt Rådhuskvarteret vid nordvästra hörnet av Stora Torg (Waldemarsson).

Gustaf Hellström-rummet får en rejäl ansiktslyftning

I samarbete med Stadsbiblioteket och Regionmuseet skapar styrelsen en helt ny, efterlängtat utställning kring vår författare. Axel Kleimers helfigursporträtt av Hellström har placerats mer centralt och kommer att flankeras av ett antal informativa ”vepor” som i text och bild presenterar Hellströms liv och verk.

Litterära vandringar i Kristianstad

ordnas även denna sommar, men dagar och sträckningar är inte klara ännu.

Styrelsen hälsar alla medlemmar och andra intresserade välkomna på våra evenemang!

Gustaf Hellström-sällskapet är ett ideologiskt fristående sällskap, som verkar för att lyfta fram Gustaf Hellströms litterära författarskap och journalistik. Sällskapet har sitt säte i Kristianstad.

Adress: c/o Lennart Leopold, Floravägen 74, 291 43 Kristianstad.

Mailadress: lennart.leopoldsnabel-acomhem.se

Hemsidans adress: www.gustafhellstrom.se

Styrelse: Disa Lundgren, ordförande; Bengt Granstrand, vice ordförande; Roland Persson, kassör; Bo Silverbern, sekreterare; Lennart Leopold, Jane Mattisson Ekstam, Håkan Sandgren, Kerstin Sjögren Fleischer och Anders Tell, ledamöter.

Hedersmedlemmar: Christina Hamrin, Hans Holmberg och Daniel Soutine.

Ständigt medlemskap: *Kristianstadsbladet*.

Medlemsblad, redaktör: Lennart Leopold.

Skriftserie, redaktörer i olika konstellationer år för år: Lennart Leopold, Disa Lundgren. Jane Mattisson Ekstam, Roland Persson samt Sigurd Rothstein.

Hemsida, redaktör: Lennart Leopold.

Medlemsavgift: 125 kronor för enskild medlem, 50 kronor för familjemedlem. Engångsavgift för ständigt medlemskap är 2000 kronor. Medlemsavgiften betalas på **bankgiro 5584-8147**. Glöm inte att skriva ditt namn och adress!

Sponsring eller annat stöd under 2015: Folkuniversitetet, Handelsbanken, Kristianstad Bokhandel, Kristianstads kommun samt Svenska Akademien